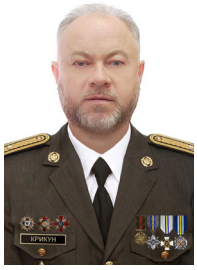
УДК 340.137(477)
DOI https://doi.org/10.51989/NUL.2026.4.7

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН У КОНТЕКСТІ МІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ ДО ЄС

Крикун Віктор Борисович,
orcid.org/0000-0001-5160-5964
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільного права та процесу
Державного податкового університету

У статті досліджено вплив сучасних міграційних процесів на трансформацію цивільно-правових відносин в умовах європейської інтеграції України. Обґрунтовано, що активізація міжнародної мобільності населення, зростання кількості транскордонних правовідносин, а також інтеграція України до європейського правового простору зумовлюють необхідність адаптації національного цивільного законодавства до стандартів та принципів права Європейського Союзу. Особливу увагу приділено аналізу правового регулювання сімейних, спадкових і договірних відносин за участю іноземного елемента, а також механізмам захисту приватних прав мігрантів і внутрішньо переміщених осіб.

У роботі встановлено, що сучасні міграційні процеси істотно впливають на розвиток міжнародного приватного права, формуючи нові виклики для системи цивільного права України. Доведено, що гармонізація національного законодавства із правом ЄС сприяє підвищенню ефективності правового захисту осіб у транскордонних правовідносинах, забезпеченню правової визначеності та зміцненню механізмів реалізації прав людини. Водночас визначено низку проблем, пов'язаних із колізійністю норм, недостатнім рівнем імплементації європейських правових стандартів, а також необхідністю удосконалення інституційного та процесуального забезпечення реалізації цивільних прав мігрантів.

Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціально-юридичні методи пізнання, зокрема діалектичний, системно-структурний, порівняльно-правовий, формально-юридичний методи та метод наукового узагальнення. Їх використання дало змогу комплексно дослідити взаємозв'язок між міграційними процесами та розвитком цивільного права України в контексті євроінтеграційних трансформацій.

У результаті дослідження зроблено висновок про необхідність подальшого вдосконалення цивільно-правового механізму захисту прав мігрантів відповідно до європейських стандартів, а також про доцільність розроблення ефективних моделей регулювання транскордонних приватноправових відносин в умовах сучасних демографічних, соціально-економічних і безпекових викликів.

Ключові слова: *міграційні процеси, цивільно-правові відносини, європейські стандарти, безпекові виклики, права людини.*

Krykun Viktor. The transformation of civil-law relationships in the context of Ukrainian migration to the EU

This article examines the impact of contemporary migration processes on the transformation of civil law relations in the context of Ukraine's European integration. It is argued that the intensification of international population mobility, the increase in the number of cross-border legal relationships, and Ukraine's integration into the European legal space necessitate the adaptation of national civil legislation to the standards and principles of European Union law. Particular attention is paid to the analysis of the legal regulation of family, inheritance and contractual relations involving a foreign element, as well as mechanisms for the protection of the private rights of migrants and internally displaced persons.

The study establishes that contemporary migration processes significantly influence the development of private international law, creating new challenges for Ukraine's civil law

system. It is demonstrated that the harmonization of national legislation with EU law contributes to enhancing the effectiveness of legal protection for individuals in cross-border legal relations, ensuring legal certainty and strengthening mechanisms for the realization of human rights. At the same time, a number of problems have been identified relating to conflicts of law, the insufficient level of implementation of European legal standards, and the need to improve the institutional and procedural framework for the realization of migrants' civil rights.

The methodological basis of the study comprises general scientific and specialized legal methods of inquiry, in particular the dialectical, systemic-structural, comparative legal, formal-legal methods, and the method of scientific generalization. Their application has enabled a comprehensive examination of the interrelationship between migration processes and the development of civil law in Ukraine within the context of European integration reforms.

The study concludes that there is a need for further improvement of the civil law mechanism for protecting migrants' rights in accordance with European standards, as well as the advisability of developing effective models for regulating cross-border private law relations in the context of contemporary demographic, socio-economic and security challenges.

Key words: *migration processes, civil law relations, European standards, security challenges, human rights.*

Постановка проблеми. В умовах сучасних глобалізаційних процесів та поглиблення європейської інтеграції України питання міграції населення набувають особливої актуальності як у соціально-економічному, так і в правовому вимірі. Повномасштабна війна, економічна нестабільність та безпекові виклики спричинили масштабну міграцію українських громадян до держав Європейського Союзу, що, своєю чергою, зумовило трансформацію системи цивільно-правових відносин. Українці, перебуваючи за межами держави, вступають у нові майнові, сімейні, спадкові, трудові та договірні правовідносини, які регулюються як національним законодавством країн перебування, так і нормами міжнародного приватного права та права ЄС.

Актуальність обраної теми зумовлена необхідністю наукового осмислення змін у механізмах реалізації та захисту цивільних прав українських мігрантів у європейському правовому просторі. Особливого значення набувають питання визнання та виконання цивільно-правових договорів, захисту права власності, регулювання сімейних відносин із транскордонним елементом, а також забезпечення доступу українських громадян до ефективних механізмів судового захисту в державах ЄС. Водночас інтеграція України до європейського правового простору потребує адаптації національного цивільного законодавства до європейських стандартів, що актуалізує дослідження досвіду країн ЄС у сфері регулювання цивільно-правових відносин за участю мігрантів.

Науковий інтерес до зазначеної проблематики посилюється також тим, що сучасні міграційні процеси формують нові виклики для цивільного права, пов'язані з цифровізацією правочинів, дистанційною реалізацією суб'єктивних цивільних прав, транскордонним захистом персональних даних та правовим статусом осіб, які перебувають під тимчасовим захистом у ЄС. У таких умовах дослідження трансформації цивільно-правових відносин у контексті міграції українців до ЄС є важливим як для розвитку національної правової доктрини, так і для вдосконалення практики правового регулювання та захисту прав громадян України за кордоном.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасних наукових джерел засвідчує, що проблематика цивільно-правового регулювання міграційних процесів та захисту прав громадян України в умовах європейської інтеграції перебуває у центрі уваги як українських, так і зарубіжних дослідників. Зокрема, у праці Ю. Л. Чернія досліджуються питання тимчасового захисту громадян України в державах ЄС у контексті міграційних процесів і війни, що дозволяє визначити сучасні тенденції трансформації механізмів правового захисту осіб в умовах кризових явищ. Важливе значення для дослідження мають статистичні матеріали Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR), які відображають масштаби вимушеної міграції українців та її соціально-правові наслідки. Теоретико-правові аспекти регулювання

відносин з іноземним елементом ґрунтовно розкрито у колективній монографії за редакцією В. М. Адама, а також у праці І. Рогової, де акцентовано увагу на особливостях сімейних і приватноправових відносин у міжнародному середовищі. Актуальність проблематики підтверджується також аналітичними матеріалами щодо спадщини українців за кордоном та судової практики у сфері приватного права. Значний внесок у дослідження європейського виміру міграційних процесів зробили В. Пшеничний, який аналізує трансформацію ЄС у період міграційної кризи, а також науковці Luis V., Hyriuk A. та Peniuk M., які досліджують вплив війни та членства України в ЄС на розвиток порівняльного права. Окрему увагу заслуговує праця Н. О. Білінець, присвячена праву України з позицій права ЄС. Узагальнення проаналізованих джерел свідчить про посилення наукового інтересу до проблем гармонізації цивільного законодавства України із правом Європейського Союзу, однак водночас демонструє недостатню комплексність дослідження взаємозв'язку між міграційними процесами, приватноправовими відносинами та сучасними безпековими викликами, що визначає перспективність подальших міждисциплінарних наукових розвідок.

Мета статті полягає у комплексному дослідженні впливу сучасних міграційних процесів на розвиток цивільно-правових відносин у контексті європейської інтеграції України, а також у визначенні особливостей гармонізації національного цивільного законодавства із правом Європейського Союзу у сфері захисту приватних прав, сімейних та спадкових правовідносин, правового статусу мігрантів і забезпечення ефективного механізму реалізації прав людини в умовах транскордонної мобільності населення.

Методологія дослідження ґрунтується на використанні комплексу загальнонаукових і спеціально-юридичних методів пізнання. Застосування діалектичного методу дало змогу дослідити трансформацію цивільно-правових відносин під впливом міграційних процесів та євроінтеграційних змін. За допомогою порівняльно-правового методу здійснено аналіз норм цивільного права України та Європейського Союзу у сфері сімейних, спадкових і приватноправових відносин. Формально-юридичний метод використано для тлумачення нормативно-правових актів і визначення особливостей правового регулювання статусу мігрантів. Системно-структурний метод забезпечив дослідження взаємозв'язку між цивільним, міжнародним приватним і міграційним правом. Крім того, використання методу наукового узагальнення дозволило сформулювати висновки щодо перспектив адаптації українського законодавства до європейських правових стандартів в умовах сучасних демографічних та соціально-економічних викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міграційні процеси в сучасному світі становлять одну з ключових складових суспільного розвитку та супроводжують людство протягом усього історичного поступу. Упродовж останніх десятиліть форми міграції та її характерні риси істотно трансформувалися під впливом активізації міжнародних зв'язків і поглиблення глобалізаційних процесів. Світова демографічна структура, що формувалася історично, зазнала суттєвих змін унаслідок масштабної глобальної мобільності населення. У цьому контексті особливе значення мають міграційна політика та нормативно-правові механізми держав-членів Європейського Союзу, які значною мірою визначають тенденції розвитку міграційних процесів як на міжнародному рівні, так і в Україні [1].

Трансформація цивільно-правових відносин у контексті міграції українців до ЄС проявляється у зміні змісту, суб'єктного складу, способів реалізації та механізмів захисту цивільних прав і обов'язків громадян України в умовах транскордонного правового середовища. Масова міграція українців до держав Європейського Союзу після 2022 року спричинила формування нових моделей приватноправової взаємодії [2], які поєднують елементи українського законодавства, права ЄС та національних правових систем держав перебування.

Передусім трансформація простежується у сфері майнових відносин [3]. Українські громадяни активно вступають у договірні відносини на території держав ЄС: укладають договори оренди житла, працевлаштування, страхування, банківського обслуговування, купівлі-продажу та надан-

ня цифрових послуг. Це зумовлює необхідність адаптації до європейських стандартів захисту прав споживачів, електронної комерції та цифрового підпису. Водночас поширюється практика дистанційного укладення правочинів, що змінює традиційні підходи цивільного права до форми та підтвердження волевиявлення сторін.

Суттєвих змін зазнають сімейні правовідносини [4]. Зростає кількість транскордонних сімейних спорів щодо визначення місця проживання дітей, стягнення аліментів, визнання шлюбів та рішень судів різних держав. Унаслідок цього посилюється роль міжнародного приватного права та механізмів правової координації між Україною та державами ЄС. Особливого значення набуває принцип забезпечення найкращих інтересів дитини, закріплений у європейській правовій практиці.

Трансформація охоплює також спадкові правовідносини. Через тривале перебування українців за кордоном зростає кількість випадків спадкування майна, розташованого у різних юрисдикціях, що потребує визначення права, яке підлягає застосуванню, а також процедур визнання нотаріальних і судових актів між державами [5]. Отже, це актуалізує питання гармонізації норм цивільного та міжнародного приватного права.

Окремим напрямом трансформації є цифровізація цивільних правовідносин [6]. Українські мігранти дедалі частіше реалізують свої права через електронні сервіси: дистанційне оформлення документів, електронне нотаріальне посвідчення, онлайн-банкінг, цифрові довіреності та електронні державні послуги. Це сприяє формуванню нової моделі «цифрового цивільного права», орієнтованої на мобільність особи та транскордонний доступ до юридичних механізмів.

Крім того, міграційні процеси посилюють значення захисту персональних даних та приватності. Українські громадяни, інтегруючись у цифровий простір ЄС, підпадають під дію європейських стандартів захисту даних, зокрема принципів, закріплених у праві ЄС щодо конфіденційності та обробки персональної інформації.

В таблиці 1 узагальнено основні аспекти трансформації цивільно-правових відносин у контексті міграції українців до ЄС.

Таблиця 1

Основні аспекти трансформації цивільно-правових відносин у контексті міграції українців до ЄС

Сфера цивільно-правових відносин	Прояв трансформації в умовах міграції українців до ЄС	Основні правові наслідки
1	2	3
Майнові та договірні відносини	Укладання українцями договорів оренди житла, працевлаштування, страхування, банківського обслуговування, купівлі-продажу та цифрових послуг у країнах ЄС	Адаптація до європейських стандартів договірного права, захисту прав споживачів та електронної комерції
Електронні правочини	Поширення дистанційного укладення договорів, використання електронного підпису та цифрових платформ	Трансформація підходів до форми правочинів і підтвердження волевиявлення сторін
Сімейні правовідносини	Зростання кількості транскордонних сімейних спорів щодо дітей, аліментів, розірвання шлюбу та визнання судових рішень	Посилення ролі міжнародного приватного права та європейських механізмів захисту прав дитини
Спадкові правовідносини	Спадкування майна, розташованого у різних державах, та необхідність визначення застосовного права	Необхідність гармонізації спадкового права та процедур визнання рішень між державами
Захист права власності	Реалізація та захист майнових прав українців у правових системах країн ЄС	Формування механізмів транскордонного захисту права власності
Цифровізація цивільних відносин	Використання електронних сервісів, онлайн-банкінгу, цифрових довіреностей та електронного нотаріату	Формування моделі цифрового цивільного права та спрощення доступу до правових послуг
Захист персональних даних	Інтеграція українських громадян у цифровий простір ЄС та обробка персональної інформації	Поширення європейських стандартів конфіденційності та захисту персональних даних

Продовження таблиці 1

1	2	3
Судовий захист цивільних прав	Звернення українських громадян до судових та адміністративних органів держав ЄС	Розвиток механізмів міжнародної правової допомоги та взаємного визнання судових рішень
Міжнародне приватне право	Зростання кількості правовідносин із транскордонним елементом	Посилення значення колізійних норм та правової координації між Україною та ЄС
Гармонізація законодавства	Адаптація цивільного законодавства України до правових стандартів ЄС	Формування європейсько-орієнтованої моделі розвитку цивільного права України

Джерело: систематизовано автором.

Порівняльна характеристика майнових і договірних відносин у праві Європейського Союзу та України демонструє поступову конвергенцію правових систем, але водночас збереження суттєвих національних особливостей. У сфері договірних (контрактних) відносин право ЄС традиційно ґрунтується на принципі розширеної свободи договору, диспозитивності та пріоритеті індивідуального регулювання приватноправових зв'язків, що забезпечує гнучкість і баланс інтересів сторін. У праві України, попри активну гармонізацію із європейськими стандартами, зберігається більш імперативний підхід у низці інститутів договірного права, хоча загальна тенденція полягає у зближенні із моделлю ЄС, зокрема через посилення захисту слабшої сторони договору та впровадження європейської методології регулювання зобов'язальних відносин [7]. Водночас дослідження підтверджують, що гармонізація цивільного права України з правом ЄС є комплексним процесом, який охоплює не лише формальне зближення норм, але й трансформацію правових принципів, зокрема свободи договору та механізмів його реалізації [8].

У площині майнових відносин у праві ЄС спостерігається фрагментарність регулювання речових прав, що зумовлено відсутністю єдиного кодифікованого масиву норм і значною залежністю від національних правопорядків держав-членів, тоді як у договірному праві інтеграційні процеси є більш глибокими та структурованими. Взаємозв'язок майнових і договірних інститутів у європейській правовій традиції проявляється через те, що значна частина розпорядження майном реалізується саме через договірні конструкції, що підсилює роль контрактного права як системоутворюючого елемента приватного права. В Україні ж майнові відносини традиційно мають більш уніфіковану кодифіковану природу, однак їх модернізація відбувається у напрямі зближення з європейськими підходами, зокрема через адаптацію принципів приватного права ЄС та загальноєвропейських стандартів правового регулювання. У результаті формується спільна тенденція європеїзації приватного права, яка передбачає поступове зближення української правової системи з європейською моделлю через удосконалення як договірних, так і майнових правовідносин [8].

Щодо наступного аспекту, зокрема електронних правочинів, в праві Європейського Союзу та України вони формують близькі за сутністю, але різні за ступенем уніфікації правові режими, що відображає загальну тенденцію цифровізації приватного права. У ЄС їх регулювання ґрунтується на комплексній гармонізованій моделі, закріпленій у Регламенті № 910/2014 [9], який встановлює багаторівневу систему електронних підписів (простий, удосконалений і кваліфікований) та забезпечує їх взаємне визнання в усіх державах-членах, що гарантує високий рівень правової визначеності та транскордонної сумісності електронних правочинів. Водночас в Україні електронні правочини регулюються переважно Законом «Про електронну комерцію» [10] та Законом «Про електронні документи та електронний документообіг» [11], які закріплюють принцип юридичної рівнозначності електронної та письмової форми правочину та визнають широкий спектр способів їх укладення, включно з електронним підписом або одноразовими ідентифікаторами, що забезпечує гнучкість, але менш уніфіковану систему доказування та ідентифікації сторін.

Порівняльний аналіз свідчить, що ключова відмінність полягає у ступені нормативної деталізації та інституційної інтеграції: у праві ЄС електронні правочини є частиною єдиного цифрового правового простору з високим рівнем стандартизації довірчих послуг і взаємного визнання електронної ідентифікації, тоді як в Україні зберігається модель технологічної нейтральності з більшою залежністю від договірного врегулювання та процесуальних механізмів доведення факту волевиявлення сторін. Водночас сучасні реформи українського законодавства демонструють чітку тенденцію до гармонізації з європейським підходом, зокрема через імплементацію цифрових стандартів ЄС та поступове наближення до логіки eIDAS [9], що формує передумови для інтеграції України в єдиний європейський цифровий правовий простір [12].

Стосовно цивільно-правових інститутів сімейних, спадкових відносин та захисту приватних прав у Європейському Союзі та Україні демонструють значний рівень концептуальної спорідненості, однак істотно різняться за ступенем уніфікації, джерелами правового регулювання та механізмами правозастосування. У сфері сімейних правовідносин право ЄС не має єдиного кодифікованого сімейного кодексу, а регулювання здійснюється переважно через колізійні норми та судову практику Суду ЄС і ЄСПЛ, що забезпечує мінімальні стандарти захисту приватного і сімейного життя (ст. 8 ЄКПЛ) та принцип недискримінації. Водночас ключові матеріально-правові питання (шлюб, розірвання, батьківство, майнові режими подружжя) залишаються у сфері національних правопорядків держав-членів, що формує фрагментарну, але координовану модель сімейного права ЄС. В Україні сімейні правовідносини кодифіковані у Сімейному кодексі України та характеризуються більш імперативним регулюванням, хоча поступово посилюється договірний елемент (шлюбні договори, автономія волі подружжя), що відображає тенденцію гармонізації з європейськими стандартами приватної автономії та захисту прав людини [13].

У сфері спадкових правовідносин ЄС демонструє вищий рівень процесуально-колізійної інтеграції завдяки Регламенту (ЄС) № 650/2012 [14], який уніфікує питання юрисдикції, застосовного права та взаємного визнання спадкових рішень і запроваджує Європейське свідоцтво про спадщину, забезпечуючи ефективне транскордонне спадкування.

В Україні спадкове право є кодифікованим у Цивільному кодексі та поєднує матеріально-правові норми з колізійними положеннями Закону «Про міжнародне приватне право», що забезпечує адаптацію до європейських підходів, однак не досягає рівня наднаціональної уніфікації. Щодо захисту приватних прав, ЄС формує багаторівневу систему гарантій, яка базується на Хартії основних прав ЄС, практиці Суду ЄС та ЄСПЛ, із пріоритетом принципів пропорційності, ефективного судового захисту та захисту персональних даних. В Україні ж захист приватних прав реалізується через цивільно-правові способи захисту (відшкодування шкоди, визнання права, припинення порушень тощо), закріплені у Цивільному кодексі, але з дедалі більшою орієнтацією на стандарти ЄСПЛ як джерело тлумачення прав людини [15]. У підсумку можна констатувати, що модель ЄС є більш інтеграційно-координаційною та судово-орієнтованою, тоді як українська модель залишається кодифіковано-нормативною, але поступово трансформується в напрямі європеїзації приватного права.

Отже, комплексна трансформація цивільно-правових відносин України під впливом міграційних процесів до Європейського Союзу проявляється у поступовій адаптації національної правової системи до стандартів acquis communautaire та практик правозастосування держав-членів ЄС. Насамперед у сфері майнових і договірних відносин простежується розширення транскордонної договірної активності українських громадян (оренда житла, працевлаштування, страхування, купівля-продаж товарів і цифрових послуг), що зумовлює імплементацію європейських підходів до захисту прав споживачів, електронної комерції та принципу добросовісності виконання зобов’язань. Це свідчить про поступову уніфікацію приватноправових стандартів у частині договірної свободи, але водночас посилення імперативних гарантій слабшої сторони договору, характерних для права ЄС. У цьому контексті

відбувається функціональна європеїзація договірного права України через практичну інтеграцію в цифрові платформи, фінансові сервіси та транскордонні ринки, що змінює традиційну модель внутрішньодержавного регулювання зобов'язань.

У сферах сімейних, спадкових, процесуальних та інститутів захисту приватних прав трансформація має більш глибокий інституційний характер і пов'язана з необхідністю вирішення транскордонних спорів, визначення застосовного права та визнання судових рішень у межах європейського правового простору. Зокрема, сімейні правовідносини зазнають впливу європейських стандартів захисту прав дитини, регулювання аліментних зобов'язань і визнання рішень про розірвання шлюбу, що посилює роль міжнародних механізмів співпраці та судового контролю. У спадковому праві та цивільному процесі ключовим стає питання гармонізації колізійних норм і забезпечення ефективного транскордонного виконання рішень, що наближає українську модель до логіки регламентного регулювання ЄС.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження дає підстави стверджувати, що сучасні міграційні процеси та поглиблення європейської інтеграції України зумовлюють необхідність комплексного оновлення механізмів цивільно-правового регулювання з урахуванням стандартів та принципів Європейського Союзу. Встановлено, що міграція населення істотно трансформує систему приватноправових відносин, охоплюючи питання сімейного, спадкового, договірного права, захисту персональних даних, правового статусу іноземців та осіб, які перебувають під тимчасовим захистом. Доведено, що гармонізація українського цивільного законодавства із правом ЄС є важливою передумовою забезпечення ефективного захисту прав людини, правової визначеності та стабільності транскордонних правовідносин в умовах посилення міграційної мобільності. Водночас виявлено низку проблем, пов'язаних із колізійністю правового регулювання, недостатньою адаптацією національних механізмів до європейських стандартів та необхідністю удосконалення інституційного забезпечення реалізації приватних прав мігрантів. Перспективи подальших наукових досліджень доцільно пов'язати з аналізом механізмів імплементації актів права ЄС у сфері цивільного та міграційного права України, дослідженням судової практики Європейського Союзу щодо захисту прав мігрантів, а також із розробленням ефективних моделей правового регулювання транскордонних приватноправових відносин в умовах сучасних демографічних та безпекових викликів.

Інформація про використання штучного інтелекту. Під час підготовки статті інструменти штучного інтелекту використовувалися виключно для мовного редагування, перевірки граматики, перекладу або інших допоміжних завдань, без використання згенерованих ними об'єктів як результатів академічної діяльності

ЛІТЕРАТУРА:

1. Черній Ю.Л. Тимчасовий захист громадян України в ЄС у контексті світових міграційних процесів та війни в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету.* 2025. DOI https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.4.23.

2. Ukraine Refugee Situation. URL: https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine (дата звернення: 24.05.2026).

3. Проблеми правового регулювання договірних відносин суб'єктів господарювання: монографія / В. М. Адам та ін.; за заг. ред. М. С. Долинської. Львів: ТОВ «Галицька видавнича спілка», 2019. 247 с.

4. Гаро Г. Особливості правового регулювання шлюбу з іноземним елементом. URL: https://www.hsa.org.ua/lectors/garo-ganna-oleksandrivna/articles/osoblivosti-pravovogo-reguliuvannia-sliubu-z-inozemnim-elementom (дата звернення: 24.05.2026).

5. Спадщина для українців за кордоном: як прийняти права без повернення додому. URL: https://sud.ua/uk/news/ukraine/352146-nasledstvo-dlya-ukraintsev-za-granitsey-kak-prinyat-prava-bez-vozvrascheniya-domoy (дата звернення: 24.05.2026).

6. Шевченко Л. В. Цифрова трансформація у сфері державної служби. *Київський часопис права*. 2026. № 2. С. 168–173. https://doi.org/10.32782/klj/2026.2.23.

7. Luts V., Hryniak A., Pleniuk M., Krykoves V. Convergence of the Contract Law of Ukraine and EU Member States. Global Journal of Comparative Law. 2021. URL: https://brill.com/view/journals/gjcl/10/1-2/article-p123_123.xml (дата звернення: 24.05.2026).

8. Філіппських М. О. Гармонізація джерел цивільного права України з правом ЄС. *Наукові записки. Серія: Право*. 2024. № 15. С. 19–25. DOI: https://doi.org/10.36550/2522-9230-2023-15-19-25.

9. Регламент Європейського парламенту і ради (ЄС) № 910/2014 від 23 липня 2014 року про електронну ідентифікацію та довірчі послуги для електронних транзакцій на внутрішньому ринку та про скасування Директиви 1999/93/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_016-14#Text (дата звернення: 24.05.2026).

10. Закон України Про електронну комерцію. *Відомості Верховної Ради* (ВВР), 2015, № 45, ст.410). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text (дата звернення: 24.05.2026).

11. Закон України Про електронні документи та електронний документообіг (*Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 2003, № 36, ст.275). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text (дата звернення: 24.05.2026).

12. Kozhukhar O., Rudevych O. The Ukrainian law on the provision of digital content and digital services. URL: https://www.ibanet.org/Ukrainian-law-on-provision-of-digital-content-services (дата звернення: 24.05.2026).

13. Сердечна І.Л. Шлюбний договір та спадковий договір: порівняльно-правовий аналіз. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/items/64760c84-685e-4ded-942f-b4b2812005ad (дата звернення: 24.05.2026).

14. Regulation (EU) No 650/2012 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and acceptance and enforcement of authentic instruments in matters of succession and on the creation of a European Certificate of Succession. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2012/650/oj (дата звернення: 24.05.2026).

15. Кучерявенко О.В. Спадкові права в Україні та ЄС: порівняльний аналіз. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Том 1. № 92. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.1.60 (дата звернення: 24.05.2026).

Дата першого надходження статті до видання: 24.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 19.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 03.11.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)